

พลของการให้ข้อมูลต่อปฏิสัมพันธ์คนให้นม ระหว่างมารดาวัยรุ่นกับการเกิดก่อนกำหนด

Effect of Information Provision on Feeding Interaction between Adolescent Mothers and Preterm Infants

นิตยา	ศรีบัวรมย์	พย.ม.**	Nittaya	Sribuarom	M.N.S.**
วัลยา	ธรรมพนิชวัฒน์	ปร.ด.***	Wanlaya	Thampanichawat	Ph.D.***
พรรณรัตน์	แสงเพิ่ม	ปร.ด.****	Parnnarat	Sangperm	Ph.D.****

บทคัดย่อ

มารดาวัยรุ่นส่วนหนึ่งไม่สามารถตอบสนองสื่อสัญญาณของทารกได้อย่างเหมาะสม ในขณะที่ทารกเกิดก่อนกำหนดก็มีข้อจำกัดในการแสดงพฤติกรรมสื่อสัญญาณที่ชัดเจน ส่งผลต่อปฏิสัมพันธ์ที่ระหว่างมารดากับทารกการวิจัยกึ่งทดลองนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบคะแนนปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด ระหว่างมารดาวัยรุ่นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลกับกลุ่มที่ไม่ได้รับข้อมูล กลุ่มตัวอย่าง คือ มารดาอายุ 13-19 ปี และทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีอายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์ ที่เข้ารับการรักษาในหอผู้ป่วยหนักทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 46 คู่ เลือกกลุ่มตัวอย่างตามคุณสมบัติที่กำหนด แบ่งเป็นกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม กลุ่มละ 23 คู่ กลุ่มทดลองได้รับข้อมูลรายบุคคลเกี่ยวกับการตอบสนองต่อสัญญาณของทารกเกิดก่อนกำหนดขณะให้นม ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ และคู่มือ การฝึกปฏิบัติการให้นมแก่ทารกจากเต้านม และการให้ข้อมูลย้อนกลับ กลุ่มควบคุมได้รับการพยาบาลตามปกติ รวบรวมข้อมูลด้วยแบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของมารดาและทารก แบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด บันทึกวิดีโอปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม วิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนาและการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม

ผลการวิจัยพบว่า มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด หลังการทดลองสูงกว่ามารดาวัยรุ่นกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .01$) จึงมีข้อเสนอแนะว่า ควรนำการให้ข้อมูลนี้ไปใช้กับมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรเป็นทารกเกิดก่อนกำหนด เพื่อช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดต่อไป

คำสำคัญ: ปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมทารกเกิดก่อนกำหนดมารดาวัยรุ่นการให้ข้อมูลและสัญญาณขณะให้นม

* วิทยานิพนธ์หลักสูตรพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการพยาบาลเด็กคณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

* Master thesis, Master of Nursing Science Program in Pediatric Nursing, Faculty of Nursing, Mahidol University

** อาจารย์คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยนเรศวร

** Instructor, Faculty of Nursing, Naresuan University, Nittayasribuarom@gmail.com

*** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

*** Assistant Professor, Faculty of Nursing, Mahidol University, wanlaya.tha@mahidol.ac.th

**** ผู้ช่วยศาสตราจารย์ คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

**** Assistant Professor, Faculty of Nursing, Mahidol University

Abstract

Some of adolescent mothers are unable to respond appropriately to their infants' cues. In addition, preterm infants themselves have limitations in showing clear behavioral cues that affect quality of mother-infant interactions. The purpose of this quasi-experimental study was to compare feeding interaction of mothers and their preterm infants between the experimental group and the control group. Participants were 46 pairs of mothers aged 13-19 years, and their preterm infants whose gestational age less than 37 weeks and who were admitted at Neonatal Intensive Care Unit (NICU) of Sukhothai hospital, Sukhothai province. The study sample was selected based on the inclusion criteria, and divided into the experimental and the control groups of 23 pairs each. The mothers in the experimental group received information individually regarding response to preterm infants' cues during feeding through computer media and manual. The mothers also practiced breastfeeding with their preterm infants and received feedback from the researcher. The mothers in the control group received routine nursing care. Data were collected by using the demographic data forms of the mothers and their infants, and the observation form of Feeding Interaction between Mothers and Preterm Infants. The video tape was recorded to evaluate feeding interaction of the mothers and their preterm infants. Data were analyzed by using descriptive statistics and ANCOVA.

The study results revealed that after receiving the intervention, the adolescent mothers in the experimental group had higher mean score of feeding interaction of mothers and preterm infants than those in the control group with statistical significance ($p < 0.1$). It is recommended that the information used in this study should be provided to adolescent mothers who have preterm infants in order to enhance feeding interaction with their preterm infants.

Key words: feeding interaction, preterm infant, adolescent mother, information provision, feeding cues

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ในปัจจุบันประเทศไทยมีจำนวนมารดาวัยรุ่นเพิ่มขึ้น จากรายงานสถิติการเกิดมีชีพ พบกลุ่มมารดาที่มีอายุน้อยกว่า 20 ปี มีอัตราเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 15.51 ในปี พ.ศ. 2551 เป็นร้อยละ 16.20 ในปี พ.ศ. 2557 (สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558) มารดาวัยรุ่นเป็นกลุ่มที่มีความเสี่ยงในการคลอดทารกก่อนกำหนด (ปัญหา สันนันทานิชกุล และยศพล

เหลือ โสมนภา, 2558) จากสถิติของโรงพยาบาลสุโขทัย ในปี พ.ศ. 2558-2559 มีมารดาวัยรุ่นอายุต่ำกว่า 20 ปี ที่คลอดบุตรก่อนกำหนดร้อยละ 7 และ 9 ตามลำดับ (สถิติข้อมูลการให้บริการงานห้องคลอด โรงพยาบาลสุโขทัย, 2559) ซึ่งมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เช่นเดียวกับสถิติการคลอดทารกของมารดาวัยรุ่นของประเทศไทยที่ยังมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น (กลุ่มภารกิจด้านข้อมูลข่าวสารสุขภาพ สำนักงานนโยบายและยุทธศาสตร์, 2557; สำนักอนามัย

การเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข, 2558) มารดาวัยรุ่นต้องปรับตัวเข้าสู่การเป็นวัยรุ่นและบทบาทการเป็นมารดา อีกทั้งยังมีความรู้และประสบการณ์น้อยในการดูแลทารกจึงส่งผลกระทบต่อความพร้อมในการดูแลทารก (พิชานัน หนูวงศ์, 2550; Ricci & Kyle, 2009) จากหลักฐานงานวิจัยในประเทศไทยบ่งชี้ว่า มารดาวัยรุ่นมีปัญหาในการตอบสนองความต้องการของทารก โพลีนัดสันเทียะ (2548) ศึกษาเกี่ยวกับปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดาวัยรุ่นกับทารกครบกำหนด พบว่า มารดาวัยรุ่นมีพฤติกรรมการตอบสนองต่อสื่อสัญญาณของทารกไม่เหมาะสม โดยร้อยละ 70 ขาดความไวและตอบสนองต่อสื่อสัญญาณของทารกไม่เหมาะสม ร้อยละ 64 มีการอุ้มหรือจัดท่าทารกขณะให้นมไม่เหมาะสม และร้อยละ 57 ไม่ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณไม่สุขสบายหรือต้องการพักของทารก และขวัญจิต เพ็งแป้น (2555) ศึกษาปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดาวัยรุ่นและทารกเกิดก่อนกำหนดพบว่า มารดาวัยรุ่นร้อยละ 63.5 ไม่ตอบสนองต่อสื่อสัญญาณเครียดไม่สนใจการดูนมและต้องการพักของทารกเกิดก่อนกำหนด

นอกจากนี้ทารกเกิดก่อนกำหนดเองก็มีข้อจำกัดในการแสดงพฤติกรรมที่สื่อสัญญาณ เนื่องจากทารกมีการเจริญเติบโตไม่สมบูรณ์ ระบบประสาทส่วนกลางยังพัฒนาได้ไม่เต็มที่ (วิไลเลิศธรรมเทวี, 2558; Dodrill, 2011) ทำให้ไม่สามารถแสดงสื่อสัญญาณได้อย่างชัดเจน (วิไล เลิศธรรมเทวี, 2558) ขวัญจิต เพ็งแป้น (2555) พบว่า ทารกเกิดก่อนกำหนดส่วนใหญ่แสดงสื่อสัญญาณความเครียดและต้องการพักไม่ชัดเจน เช่น บางรายอมจุกนมไว้นาน ไม่ดูดกลืน Korja และคณะ (2008) พบว่าทารกเกิดก่อนกำหนดจะมีการเคลื่อนไหวร่างกายน้อยและจะนอนหลับมากกว่าทารกครบกำหนดอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$) มารดาวัยรุ่นที่มีความรู้และประสบการณ์น้อยเกี่ยวกับการดูแลทารก อาจไม่สามารถอ่านและแปลสื่อสัญญาณของทารกเกิดก่อนกำหนดขณะให้นมได้ถูกต้อง จึงมีการตอบสนองความต้องการของทารกได้ไม่เหมาะสม (ขวัญจิต เพ็งแป้น, 2555)

มารดาวัยรุ่นที่มีปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดากับทารกที่ไม่เหมาะสม อาจไม่สามารถตอบสนองความต้องการ

ของทารกได้ (Sumner & Spietz, 1994) เมื่อทารกไม่ได้รับการตอบสนอง จะทำให้ทารกเกิดความเครียด มีพฤติกรรมต่อต้านหงุดหงิดร้องไห้ ส่งผลต่อระบบสรีรวิทยา อาจเกิดปัญหาด้านสุขภาพและการเจ็บป่วยของทารก (วัชรวิศา ศิริกุลเสถียร, มาลี เอื้ออำนวย และพิมพ์ภาภรณ์ กลั่นกลิ่น, 2556) ในระยะยาวอาจส่งผลให้ทารกไม่ได้รับความรัก ความสนใจจากมารดา จะทำให้ทารกไม่มีความมั่นคงด้านจิตใจ รู้สึกไม่ไว้วางใจในมารดาและสิ่งแวดล้อม ซึ่งจะมีผลต่อการเจริญเติบโตและพัฒนาการของทารก และความรักความผูกพันได้ (ฉมาพร หนูเพชร, 2556; สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2552; อติฉิน ศรีสุมบุญ, เยาวลักษณ์ เสรีเสถียร, ฉวีวรรณ อยู่สำราญ และวรรณภา พาวุฒนกร, 2554)

จากการทบทวนวรรณกรรมที่ผ่านมา พบว่า การให้ข้อมูลด้านสื่อสัญญาณของทารกครบกำหนดในมารดา (ทัศนาศ หลีค้วน และคณะ, 2548; ปาริชาติ คำขาว, 2546) และการให้ข้อมูลด้านสื่อสัญญาณของทารกเกิดก่อนกำหนดในมารดา สามารถช่วยให้มารดามีความรู้ความเข้าใจในการตอบสนองต่อสื่อสัญญาณทารกและส่งเสริมให้เกิดปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเพิ่มขึ้น (ชรินทร์ พูลศิลป์, 2554; Barnard et al., 1987; Kusanagi, Hirose, Mikuni, & Okamitsu, 2011; Maguire, Bruil, Wit, & Walther, 2007) แต่ยังไม่พบการศึกษาผลของการให้ข้อมูลต่อปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดาวัยรุ่นกับทารกเกิดก่อนกำหนด แม้ว่าจะมีงานวิจัยที่พบว่า การให้ข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่น โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ช่วยสอนตามกรอบแนวคิดของกานเยบริก และแวกเกอร์ (Gagne, Briggs & Wager) ช่วยให้มารดาวัยรุ่นมีพฤติกรรมในการดูแลทารกครบกำหนดเหมาะสมเพิ่มขึ้น (นภาพร นพพัฒนกุล และวิมา จิระแพทย์, 2557) แต่ยังไม่มีการให้ข้อมูลย้อนกลับที่เป็นการสะท้อนให้เรียนรู้จากพฤติกรรมของมารดาวัยรุ่นเอง เนื่องจากในหอผู้ป่วยหนักทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสุโขทัย ซึ่งเป็นโรงพยาบาลที่ผู้วิจัยเลือกทำการศึกษา มีการส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารก โดยก่อนที่มารดาจะให้นมบุตรด้วยตนเองจะมีพยาบาลช่วยสอนการให้นมมารดา แต่หน่วยงานยังไม่มี

รูปแบบการให้ข้อมูลเรื่องข้อสัญญาณทารก และการตอบสนองต่อข้อสัญญาณทารกขณะให้นม แก่มารดาวัยรุ่นครรภ์แรกที่มีบุตรเกิดก่อนกำหนดในขณะที่ทารกเข้ารับการรักษานในหอผู้ป่วย ผู้วิจัยจึงศึกษาผลของการให้ข้อมูลเกี่ยวกับข้อสัญญาณทารกเกิดก่อนกำหนดที่สอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้ของกานเย ว่าจะช่วยเพิ่มปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดาวัยรุ่นกับทารกเกิดก่อนกำหนดได้หรือไม่ โดยคาดว่าผลการศึกษาจะเป็นประโยชน์สำหรับใช้เป็นแนวทางการให้ข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่นที่มีบุตรเป็นทารกเกิดก่อนกำหนด และอาจช่วยให้มารดาวัยรุ่นสามารถตอบสนองต่อข้อสัญญาณทารกขณะให้นมได้อย่างเหมาะสม

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อเปรียบเทียบคะแนนปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดระหว่างมารดาวัยรุ่นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลกับกลุ่มที่ไม่ได้รับข้อมูล

สมมติฐานการวิจัย

มารดาวัยรุ่นกลุ่มที่ได้รับข้อมูลมีคะแนนปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดมากกว่ากลุ่มที่ไม่ได้รับข้อมูล

กรอบแนวคิดการวิจัย

การศึกษานี้ใช้กรอบแนวคิดปฏิสัมพันธ์ของบาร์นาร์ด (Barnard, 1987) ซึ่งได้อธิบายถึงแนวคิดการมีปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกว่าประกอบด้วย คุณลักษณะของมารดาและคุณลักษณะของทารกที่มีการตอบสนองอย่างสอดคล้องซึ่งกันและกันขณะมีปฏิสัมพันธ์ คุณลักษณะของมารดา ได้แก่ 1) ความไวในการตอบสนองต่อข้อสัญญาณ 2) การตอบสนองต่อความไม่สุขสบาย 3) การส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์ สังคม และสติปัญญา สำหรับคุณลักษณะของทารก ได้แก่ 1) ความชัดเจนของข้อสัญญาณและ 2) การตอบสนองต่อพฤติกรรมของมารดา และแนวคิดการเรียนรู้ของกานเย (Gagne) ในการให้ข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่นเป็นรายบุคคล ผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ ซึ่งใช้ตัวแบบเป็นมารดา

วัยรุ่นที่มีบุตรเป็นทารกเกิดก่อนกำหนด มีการแจกคู่มือมารดาเพื่อใช้ในการทบทวนความรู้ความเข้าใจและกระตุ้นความจำระยะสั้นซ้ำ ส่งเสริมให้เกิดความคงทนของความรู้ หลังจากนั้นมีการให้ข้อมูลป้อนกลับ (positive-negative feedback) จากวิดีโอปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมให้มารดาวัยรุ่นลงมือฝึกปฏิบัติการให้นมมารดาและให้คำแนะนำ เพื่อให้มารดาวัยรุ่นมีความเข้าใจเกิดทักษะและจัดเก็บข้อมูลเป็นความจำระยะยาว มีการให้ข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่นเกี่ยวกับการตอบสนองต่อข้อสัญญาณของทารกขณะให้นม มีการอธิบายซ้ำเมื่อปฏิบัติไม่เหมาะสม และมีการกล่าวชมเชยเมื่อสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง เพื่อเป็นการส่งเสริมพฤติกรรมในการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีขณะให้นม มีการทบทวนความรู้ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย เพื่อทบทวนการให้ข้อมูลที่ผ่านมามาแก่มารดาวัยรุ่น ส่งเสริมให้มีการเรียนรู้เพิ่มขึ้น และเกิดพฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้และทักษะในการสังเกต และสามารถตอบสนองต่อข้อสัญญาณของทารกเกิดก่อนกำหนดขณะให้นมได้อย่างเหมาะสม

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยแบบกึ่งทดลองสองกลุ่มวัดก่อนและหลังการทดลอง กลุ่มตัวอย่างคือ มารดาอายุ 13-19 ปี และทารกเกิดก่อนกำหนดที่มีอายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์ ที่เข้ารับการรักษานในหอผู้ป่วยหนักทารกแรกเกิด โรงพยาบาลสุโขทัย จังหวัดสุโขทัย จำนวน 46 คู่ โดยเลือกกลุ่มตัวอย่างตามเกณฑ์การคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างเข้าโครงการวิจัย คือ มารดาครรภ์แรกสามารถพูด อ่าน และเขียนภาษาไทยได้ สามารถให้นมจากเต้าแก่ทารกได้ด้วยตนเอง และทารกมีอายุครรภ์น้อยกว่า 37 สัปดาห์ มีความพร้อมในการดูกลืน ยุติการรักษาด้วยออกซิเจนมากกว่า 24 ชั่วโมง เคยดูนมมารดามาแล้วอย่างน้อย 3 ครั้ง เกณฑ์การคัดออกจากโครงการวิจัย คือ มารดามีอาการทางจิตเวชและไม่สามารถเลี้ยงบุตรด้วยตนเองได้ มีปัญหาทางการได้ยินและการมองเห็น และทารกมีความพิการแต่กำเนิด เช่น ปากแหว่ง เพดานโหว่ มีความผิดปกติทางพันธุกรรม และเกณฑ์ยุติการเข้าร่วม

โครงการวิจัย คือ ในขณะตอนนมมารดา ทารกมีการหายใจที่ผิดปกติ เช่น หายใจเหนื่อยหอบ มีอาการเขียวบริเวณริมฝีปากและปลายมือปลายเท้า หรือมีภาวะหยุดหายใจนานมากกว่า 20 วินาที

กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป G*Power 3.1.7 ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติ = .05 ค่าอำนาจการทดสอบ (power of test) เท่ากับ .80 โดยใช้ค่าขนาดอิทธิพล (effect size) เท่ากับ .43 จากงานวิจัยของ ทศนา หลีควัน และคณะ (2548) ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มละ 23 คน ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลกลุ่มควบคุมก่อนจนครบแล้ว จึงดำเนินการวิจัยในกลุ่มทดลองเพื่อป้องกันการถ่ายทอดข้อมูลระหว่างกลุ่ม และเลือกกลุ่มตัวอย่างโดยการจับคู่ (matching) ทารกในกลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองให้มีอายุหลังปฏิสนธิของทารกเกิดก่อนกำหนดที่แตกต่างกันไม่เกิน 1 สัปดาห์

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือในการดำเนินการวิจัยได้แก่ สื่อคอมพิวเตอร์ เรื่อง “การตอบสนองต่อสื่อสัญญาณของทารกเกิดก่อนกำหนดขณะให้นม” มีความยาว 17 นาที และคู่มือสำหรับมารดา เรื่อง “สื่อสัญญาณทารกเกิดก่อนกำหนด” ที่สร้างจากแนวคิดของบาร์นาร์ด (Barnard) ซึ่งผ่านการตรวจสอบความถูกต้อง และความเหมาะสมของเนื้อหาโดยผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งเป็นอาจารย์พยาบาลผู้เชี่ยวชาญด้านการพยาบาลทารกเกิดก่อนกำหนดจำนวน 3 ท่าน

เครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของมารดา แบบบันทึกข้อมูลทั่วไปของทารกเกิดก่อนกำหนด และแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงมาจากเครื่องมือวิจัยในการศึกษาของ ชรริน พูลศิลป์ (2554) มีค่าดัชนีความตรงตามเนื้อหาเท่ากับ .89 ผู้วิจัยได้ปรับปรุงรูปแบบของแบบสังเกตเพื่อให้ง่ายต่อการบันทึกข้อมูลโดยแบ่งเป็น 2 ด้าน คือ ด้านทารกเกิดก่อนกำหนดและด้านมารดา มีการขีดเส้นใต้ข้อความในแต่ละสื่อสัญญาณ แต่ยังคงเนื้อหาเดิมของแบบสังเกตทุกข้อ ผู้วิจัยได้ทดสอบความเชื่อมั่นในการสังเกต (interrater reliability) ปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับ

ทารกเกิดก่อนกำหนด ระหว่างผู้วิจัยกับอาจารย์พยาบาลที่มีความเชี่ยวชาญ จากบันทึกวิดีโอเทป ได้ค่าเฉลี่ยความเชื่อมั่นในการสังเกตเท่ากับร้อยละ 95.52 ($SD=1.36$)

การเก็บรวบรวมข้อมูล

หลังจากโครงการวิจัยได้รับการรับรองจากคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยในคน จากคณะพยาบาลศาสตร์มหาวิทยาลัยมหิดลและโรงพยาบาลสุโขทัยที่เข้าเก็บข้อมูล ผู้วิจัยเชิญชวนกลุ่มตัวอย่างโดย สอบถามความสนใจในการรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัย เมื่อยินดียอมรับฟังข้อมูลเกี่ยวกับโครงการวิจัยแล้ว ผู้วิจัยจึงแจ้งวัตถุประสงค์ รายละเอียดเปิดโอกาสให้มารดาตัดสินใจเข้าร่วมโครงการวิจัยโดยอิสระ เมื่อมารดายินยอมเข้าร่วมโครงการวิจัย และลงลายมือชื่อเป็นลายลักษณ์อักษรในหนังสือแสดงเจตนายินยอมเข้าร่วมการวิจัย ผู้วิจัยดำเนินการวิจัยดังนี้

1. การเก็บข้อมูลกลุ่มควบคุมดำเนินการวิจัย ดังนี้

1.1 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั่วไปของมารดาจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลทารกเกิดก่อนกำหนดจากเวชระเบียน

1.2 วันที่ 1 กลุ่มตัวอย่างได้รับการพยาบาลตามปกติ คือ ได้รับข้อมูลเกี่ยวกับการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด และมีการช่วยเหลือของพยาบาลในการให้นมบุตรของมารดา ผู้วิจัยประเมินความพร้อมในการดูนมของทารกเกิดก่อนกำหนด มีการบันทึกวิดีโอเทปปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม ครั้งที่ 1 (pre-test) และนำมาประเมินให้คะแนนในแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม

1.3 ผู้วิจัยติดตามมารดาและทารกกลุ่มตัวอย่างหลังจำหน่าย 2 สัปดาห์ เมื่อกลุ่มตัวอย่างพาบุตรมาตรวจตามนัดที่โรงพยาบาล เพื่อบันทึกวิดีโอเทปปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม ครั้งที่ 2 (post-test) และนำมาประเมินให้คะแนนในแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม

1.4 หลังจากนั้นผู้วิจัยแจกคู่มือสื่อสัญญาณทารกเกิดก่อนกำหนด เปิดโอกาสให้มารดาซักถามข้อสงสัย

2. ขั้นตอนการเก็บข้อมูลกลุ่มทดลองดำเนินการวิจัย ดังนี้

2.1 ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลทั่วไปของมารดาจากการสัมภาษณ์มารดา และข้อมูลทารกเกิดก่อนกำหนด

จากเวชระเบียน และกลุ่มตัวอย่างได้รับการพยาบาลตามปกติเช่นเดียวกับกลุ่มควบคุม

2.2 วันที่ 1 การสร้างสัมพันธภาพ การบันทึกวิดีโอเทป และการให้ข้อมูลสื่อสัญญาณ

- ผู้วิจัยสร้างสัมพันธภาพ ประเมินความพร้อมในการดูนมของทารกเกิดก่อนกำหนดและผู้ช่วยวิจัยบันทึกวิดีโอเทปปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม ครั้งที่ 1 (pre-test) และผู้วิจัยนำมาประเมินให้คะแนนในแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม

- ผู้วิจัยให้ข้อมูลรายบุคคลแก่กลุ่มตัวอย่าง โดยให้ชมสื่อคอมพิวเตอร์ มีการซักถามความเข้าใจเนื้อหาข้อมูลในสื่อคอมพิวเตอร์ เปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย และทบทวนความรู้ ใช้เวลาทั้งหมด 45 นาที และแจกคู่มือมารดาเพื่อนำกลับไปทบทวน

2.3 วันที่ 2 การฝึกทักษะปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมรายบุคคล

- ผู้วิจัยให้ข้อมูลป้อนกลับทั้งด้านบวกและด้านลบ จากบันทึกวิดีโอเทปปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมของตนเอง โดยให้กลุ่มตัวอย่างวิเคราะห์ว่าทารกมีการแสดงสื่อสัญญาณอย่างไร และมีการตอบสนองสื่อสัญญาณทารกเหมาะสมหรือไม่ ใช้เวลา 45 นาที

- ให้กลุ่มตัวอย่างฝึกปฏิบัติการให้นมแก่ทารกเกิดก่อนกำหนดจากเต้าในมือนม (ครั้งที่ 1) โดยผู้วิจัยคอยสังเกตและให้คำแนะนำ ใช้เวลา 1 ชั่วโมง

2.4 วันที่ 3 การทบทวนทักษะรายบุคคล

- ผู้วิจัยทบทวนทักษะและความรู้เรื่อง “สื่อสัญญาณทารกเกิดก่อนกำหนดขณะให้นม” และเปิดโอกาสให้กลุ่มตัวอย่างซักถามข้อสงสัย ใช้เวลา 30 นาที

- ให้กลุ่มตัวอย่างให้นมแก่ทารกเกิดก่อนกำหนดจากเต้าในมือนม (ครั้งที่ 2) ใช้เวลา 45 นาที

2.5 ผู้วิจัยติดตามหลังจำหน่าย 2 สัปดาห์ เมื่อกลุ่มตัวอย่างพาบุตรมาตรวจตามนัดที่โรงพยาบาล ผู้ช่วยวิจัยบันทึกวิดีโอเทปปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม ครั้งที่ 2 (post-test) และผู้วิจัยนำมาประเมินให้คะแนนในแบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม

3. ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป กำหนดระดับนัยสำคัญที่ .05 โดย

วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของมารดาวัยรุ่น และทารกเกิดก่อนกำหนดด้วยสถิติเชิงพรรณนา และเปรียบเทียบคะแนนปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด หลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) โดยใช้คะแนนปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด ก่อนการทดลอง (pre-test) เป็นตัวแปรร่วม (covariate)

ผลการวิจัย

มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีอายุระหว่าง 17-19 ปี (ร้อยละ 65.2) มีจำนวนน้อยกว่ากลุ่มควบคุม (ร้อยละ 74) กลุ่มทดลองส่วนใหญ่มีสถานภาพสมรสคู่ (ร้อยละ 82.6) ใกล้เคียงกับกลุ่มควบคุม (ร้อยละ 87) มารดาวัยรุ่นทั้งสองกลุ่มทุกคนมีบุคคลที่ช่วยเหลือดูบุตรส่วนใหญ่เป็นมารดาของตนเอง หรือมารดาของสามี ส่วนทารกเกิดก่อนกำหนดกลุ่มทดลองที่เป็นเพศชาย (ร้อยละ 60.9) มีจำนวนมากกว่ากลุ่มควบคุม (ร้อยละ 43.5) อายุครรภ์เฉลี่ยของทารกเกิดก่อนกำหนดกลุ่มทดลอง (Mean=34.95, SD=1.29) ใกล้เคียงกับกลุ่มควบคุม (Mean= 35.26, SD=1.05) และอายุหลังปฏิสนธิเฉลี่ยของทารกเกิดก่อนกำหนดกลุ่มทดลอง (Mean=35.26, SD=0.91) ใกล้เคียงกับกลุ่มควบคุม (Mean= 35.47, SD=0.73)

คะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดก่อนการทดลองของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง (Mean =29.73, SD = 6.50) ใกล้เคียงกับกลุ่มควบคุม (Mean = 29.86, SD= 6.85) แต่หลังการทดลอง คือ เมื่อจำหน่ายทารกออกจากโรงพยาบาล 2 สัปดาห์ การวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA) พบว่า มารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด (Mean = 42.73, SD = 4.28) สูงกว่ากลุ่มควบคุม (Mean = 32.21, SD= 5.32) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=184.74, p<.01$) ดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 เปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ด้วยสถิติการวิเคราะห์ความแปรปรวนร่วม (ANCOVA)

Source	df	Type III Sum of Squares	Mean Squares	F
Covariate (Pre-test)	1	727.56	727.56	104.01**
Main Effects (Group)	1	1292.29	1292.29	184.74**
Residual (Error)	43	300.78	6.99	
Corrected Total	45	2301.47		

** $p < .01$, Adjusted R Squared = .863

นอกจากนี้ พบว่ามารดากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมเพิ่มขึ้นในด้านความไวต่อสื่อสารสัญญาณทารก และด้านการส่งเสริมพัฒนาการทางสังคม อารมณ์ และสติปัญญา มากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=6.61$, $p < .01$; $t=8.76$, $p < .01$) แต่คะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมที่เพิ่มขึ้นในการตอบสนองต่อความไม่สุขสบาย ระหว่างมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.80$, $p > .05$) สำหรับด้านทารกเกิดก่อน

กำหนด พบว่า ทารกกกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมเพิ่มขึ้นในการตอบสนองต่อพฤติกรรมของมารดามากกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=4.80$, $p < .01$) แต่คะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมที่เพิ่มขึ้นในด้านความชัดเจนของสื่อสารสัญญาณ ระหว่างมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ($t=1.90$, $p > .05$) ดังตารางที่ 2

ตารางที่ 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของคะแนนปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดรายด้านที่เพิ่มขึ้น ของมารดากลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม

คะแนนปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม ระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด	กลุ่มทดลอง (N=23)d (SD)	กลุ่มควบคุม (N=23)d (SD)	t
ด้านมารดา			
ความไวต่อสื่อสารสัญญาณทารก	5.74(2.79)	1.30(1.57)	6.61**
การตอบสนองต่อความไม่สุขสบาย	.83(1.02)	.30(.92)	1.80 ns
การส่งเสริมพัฒนาการ	4.48(1.92)	.47(1.03)	8.76**
ด้านทารก			
ความชัดเจนของสื่อสารสัญญาณ	1.05(.70)	.22(1.95)	1.90 ns
การตอบสนองต่อพฤติกรรมของมารดา	1.78(1.16)	.35(.83)	4.80**

ns = non significant, $p > .05$, ** $p < .01$

การอภิปรายผล

จากการเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดหลังการทดลองระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่ากลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ยปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด สูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($F=184.74, p<.01$) แสดงว่า การได้รับข้อมูลของมารดาวัยรุ่นกลุ่มทดลอง ช่วยให้ปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด สูงกว่ากลุ่มควบคุมที่ไม่ได้รับข้อมูล ทั้งนี้สามารถอธิบายได้ว่า การให้ข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่นเป็นรายบุคคล โดยใช้สื่อคอมพิวเตอร์ ซึ่งเป็นการถ่ายทอดความรู้แบบตัวต่อตัว สามารถให้ข้อมูลได้อย่างละเอียด ประกอบกับสื่อคอมพิวเตอร์มีการใช้เสียง คำบรรยาย ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว และตัวอย่างจำลองสถานการณ์ประกอบนั้น สามารถกระตุ้นประสาทสัมผัสด้านการได้ยินและการมองเห็นภาพ ส่งผลให้มารดาเกิดความสนใจและมีการรับรู้จากสิ่งเร้าผ่านทางอวัยวะสัมผัส ซึ่งเนื้อหาข้อมูลในสื่อคอมพิวเตอร์เป็นไปตามแนวคิดปฏิสัมพันธ์ของบาร์นาร์ด (Barnard) ประกอบด้วย การส่งเสริมพัฒนาการ สื่อสัญญาณทารกเกิดก่อนกำหนดและการตอบสนองของมารดาต่อสัญญาณขณะให้นม ได้แก่ สัญญาณหิว อิ่ม การหลับตื่น ไม่สุขสบาย และสุขสบาย โดยผู้วิจัยมีการสร้างความสนใจแก่มารดา เชื่อมโยงความรู้เดิมกับความรู้ใหม่ เสนอบทเรียนผ่านสื่อคอมพิวเตอร์ ใช้ตัวแบบเป็นมารดาวัยรุ่นที่มีบุตรเป็นทารกเกิดก่อนกำหนด ซึ่งสอดคล้องกับกรอบแนวคิดการเรียนรู้ของกานเย ที่มารดาจะเลือกรับรู้ข้อมูลในสิ่งที่สอดคล้องกับความตั้งใจ ผ่านระบบประสาทสัมผัส เกิดเป็นสัญญาณของข้อมูลส่งไปยังระบบประสาทส่วนกลาง และมีการจัดเก็บข้อมูลตามกระบวนการทางสมองในการประมวลผลข้อมูล เกิดเป็นความจำระยะสั้นและความจำระยะยาว (Gagne, 1985) โดยหลังการให้ข้อมูล ผู้วิจัยมีการทบทวนความรู้ พร้อมเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัย มีการแจกคู่มือมารดา เพื่อให้ใช้ในการทบทวนความรู้ ความเข้าใจและเป็นการกระตุ้นความจำระยะสั้น ส่งเสริมให้เกิดความคงทนของความรู้ จากนั้นผู้วิจัยมีการให้

ข้อมูลป้อนกลับทั้งด้านบวกและด้านลบ จากบันทึกวิดีโอเทปปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมของมารดา โดยให้วิเคราะห์การแสดงสื่อสัญญาณทารกและการตอบสนอง เพื่อเป็นการกระตุ้นความจำระยะสั้นซ้ำๆ และเกิดเป็นความจำระยะยาว หลังจากนั้นผู้วิจัยให้มารดาวัยรุ่นฝึกปฏิบัติการให้นม แก่บุตร โดยผู้วิจัยมีการสังเกตพฤติกรรมขณะให้นม มีการให้ข้อมูลที่ถูกต้องซ้ำ และกล่าวชมเชยเมื่อมารดาสามารถปฏิบัติได้ถูกต้อง เพื่อเป็นการให้แรงเสริมและช่วยส่งเสริมให้พฤติกรรมการมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีขณะให้นมแก่ทารกเกิดก่อนกำหนดดำเนินต่อไป หลังจากนั้นจะมีการทบทวนความรู้ พร้อมเปิดโอกาสให้ซักถามข้อสงสัยอีกครั้ง เพื่อให้มารดาวัยรุ่นมีความรู้ความเข้าใจในการตอบสนองต่อสัญญาณ เกิดเป็นความจำระยะยาว และเกิดความคงทนของความรู้ ที่มารดาสามารถเรียกข้อมูลจากความจำใช้ในการตอบสนองความต้องการของทารก ส่งผลให้มารดาที่ได้รับข้อมูลมีทักษะทางปัญญา เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรม และสามารถตอบสนองต่อสัญญาณของทารกขณะให้นมได้อย่างเหมาะสม จากการวิเคราะห์ข้อมูล (ตารางที่ 2) พบว่า การให้ข้อมูลในงานวิจัยครั้งนี้ สามารถเพิ่มปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม โดยช่วยให้มารดามีความไวต่อสัญญาณทารก และส่งเสริมพัฒนาการของทารกเพิ่มขึ้น และมีผลให้ทารกมีการตอบสนองต่อพฤติกรรมของมารดามากขึ้น แต่การให้ข้อมูลไม่ได้มีผลต่อพฤติกรรมของมารดาในการตอบสนองต่อความไม่สุขสบายของทารก และไม่มีผลให้ทารกมีความชัดเจนของสัญญาณเพิ่มขึ้น

ผลการวิจัยครั้งนี้สอดคล้องกับผลงานวิจัยที่ผ่านมา คือ ชรริน พูลศิลป์ (2554) ศึกษาผลของการให้ข้อมูลแก่มารดาต่อปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาวัยผู้ใหญ่ และทารกเกิดก่อนกำหนด โดยการให้ข้อมูลรายบุคคลผ่านสื่อวีดิทัศน์และใช้แนวคิดการเรียนรู้ของกานเย และแจกคู่มือ พบว่า หลังการให้ข้อมูล 3 วัน มารดากลุ่มทดลองมีค่าเฉลี่ยของอันดับคะแนนปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดสูงกว่ากลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p<.05$) มากูรี (Maguire) และคณะ (2007) ศึกษาผลของการให้ข้อมูล

ต่อพฤติกรรมกรรมการอ่านสื่อสัญญาณทารกเกิดก่อนกำหนด กลุ่มตัวอย่างเป็นมารดาวัยผู้ใหญ่ที่มีบุตรเป็นทารกเกิดก่อนกำหนด มีการให้ข้อมูล และคำแนะนำรายบุคคลแก่ มารดาในกลุ่มทดลองเกี่ยวกับสื่อสัญญาณทารก จำนวน 4 ครั้ง ในระยะเวลา 2 สัปดาห์ พบว่า การติดตามเมื่อทารก มีอายุหลังเกิด 1 และ 3 สัปดาห์ มารดาในกลุ่มทดลองมี คะแนนเฉลี่ยความรู้เกี่ยวกับพฤติกรรมสื่อสัญญาณทารก มากกว่ามารดาในกลุ่มควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .001$) ทศนา หลีควัน และคณะ (2548) ศึกษาผลการ ให้ความรู้แก่มารดาวัยรุ่นหลังคลอดครั้งแรกโดยใช้ กระบวนการกลุ่ม ต่อความรู้ และการตอบสนองต่อสื่อ สัญญาณทารก และให้ข้อมูลรายกลุ่ม ผ่านสื่อวีดิทัศน์ และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น พบว่า การติดตาม 2 สัปดาห์หลังให้ข้อมูล มารดาในกลุ่มทดลองมีคะแนนเฉลี่ย การตอบสนองต่อสื่อสัญญาณของทารกสูงกว่ากลุ่ม ควบคุมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($p < .05$)

ในงานวิจัยครั้งนี้มีการใช้สื่อคอมพิวเตอร์ คู่มือ การ ให้ข้อมูลย้อนกลับทั้งด้านบวกและด้านลบ และฝึกการ ปฏิบัติ พบว่า การให้ข้อมูลเกี่ยวกับการตอบสนองต่อสื่อ สัญญาณของทารกเกิดก่อนกำหนดขณะให้นม ช่วยให้ มารดาวัยรุ่นมีปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมระหว่างมารดากับ ทารกเกิดก่อนกำหนดเพิ่มขึ้น สอดคล้องกับการศึกษาใน กลุ่มมารดาวัยผู้ใหญ่ (ชริน พูลศิลป์, 2554) ดังนั้นจึง ควรนำการให้ข้อมูลดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ในคลินิก ถึง แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้จะสนับสนุนสมมุติฐานที่ตั้งไว้ แต่ งานวิจัยอาจมีข้อจำกัดในการอ้างอิงผลการวิจัยไปสู่ มารดาวัยรุ่นทั้งหมด เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างมารดาวัยรุ่น ทุกคนมีบุคคลที่ช่วยสนับสนุนการดูแลทารกเกิดก่อน กำหนด ส่วนใหญ่เป็นมารดาของตนเอง หรือมารดาของ สามี จึงทำให้ผลการวิจัยอาจไม่ครอบคลุมถึงมารดาที่มี ปัจจัยเสี่ยง หรือขาดการสนับสนุนจากครอบครัว นอกจากนี้การวิจัยครั้งนี้มีการประเมินปฏิสัมพันธ์ขณะ ให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนดผ่านบันทึก วิดีโอเทป ซึ่งมีจุดเด่นที่ทำให้สามารถย้อนดูการบันทึกใน การประเมินพฤติกรรมของมารดากับทารกเกิดก่อน กำหนดได้ แต่มีข้อจำกัดด้านค่าใช้จ่ายระยะเวลา และ ความสะดวกของการประเมินที่ต้องมีการเตรียมจัดสถาน

ที่และกล้องที่ใช้บันทึก หากมีการดำเนินการวิจัยครั้งถัด ไป อาจใช้การประเมินผ่านการสังเกตในขณะที่มารดาให้ นมแก่ทารกเกิดก่อนกำหนด โดยนักวิจัยที่ผ่านการฝึก อบรมและการทดสอบความเชื่อมั่นในการสังเกต (interrater reliability) ในการใช้แบบสังเกตปฏิสัมพันธ์ ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด ที่มี ความตรงกันในการสังเกต ตั้งแต่ร้อยละ 90 ขึ้นไป และ ควรมีการพัฒนาคู่มือในการใช้แบบสังเกต เพื่อให้มีรูปแบบการประเมินที่เป็นแนวทางเดียวกัน

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1. สามารถนำสื่อคอมพิวเตอร์เรื่องการตอบสนอง ต่อสื่อสัญญาณของทารกเกิดก่อนกำหนดขณะให้นมไป ประยุกต์ใช้ในคลินิก เพื่อให้ข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่นที่มีบุตร เป็นทารกเกิดก่อนกำหนดซึ่งจะช่วยประหยัดเวลาและ กำลังคนที่ใช้ในการให้ข้อมูล
2. สามารถใช้เป็นแนวทางในการให้ข้อมูลสื่อ สัญญาณทารกเกิดก่อนกำหนด และการให้ข้อมูลย้อน กลับแก่มารดาวัยรุ่น เพื่อช่วยส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ขณะให้ นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด
3. สามารถนำสื่อคอมพิวเตอร์ และแบบสังเกต ปฏิสัมพันธ์ขณะให้นมในการศึกษาครั้งนี้ ไปใช้ในการฝึก อบรมพยาบาลและทีมบุคลากรสุขภาพ เพื่อช่วยให้เกิด ความรู้ความเข้าใจในการประเมินและส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ ขณะให้นมระหว่างมารดากับทารกเกิดก่อนกำหนด

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการพัฒนาวิธีการให้ข้อมูลแก่มารดาวัยรุ่น ในด้านการตอบสนองต่อความไม่สุขสบายของทารก เช่น เพิ่มการฝึกวิเคราะห์การสังเกตพฤติกรรมของทารกใน ด้านนี้ เพื่อส่งเสริมปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม
2. ควรมีการศึกษาลักษณะของการให้ข้อมูลต่อ ปฏิสัมพันธ์ขณะให้นม ในมารดาวัยรุ่นกลุ่มเสี่ยงอื่นๆ เช่น กลุ่มที่มีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดีและไม่มีบุคคลให้ความ ช่วยเหลือในการดูแลทารกเกิดก่อนกำหนด หรือกลุ่ม มารดาวัยรุ่นที่ต้องทำงานนอกบ้านแบบเต็มเวลา เป็นต้น
3. ควรมีการศึกษาติดตามผลของการให้ข้อมูลต่อ

ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นกับทารกเกิด
ก่อนกำหนด ในระยะยาวอย่างต่อเนื่อง เช่น หลังการให้
ข้อมูลไปแล้ว 4 สัปดาห์ เป็นต้น

กิตติกรรมประกาศ

ขอขอบคุณสมาคมศิษย์เก่าบัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยมหิดล ที่ให้ทุนอุดหนุนการทำวิทยานิพนธ์
บางส่วน

เอกสารอ้างอิง

- กลุ่มภารกิจด้านข้อมูลข่าวสารสุขภาพ สำนักนโยบายและยุทธศาสตร์. (2557). *จำนวนและร้อยละของการเกิดมีชีพ
จำแนกตามน้ำหนักเด็กแรกเกิด*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงสาธารณสุข.
- ขวัญจิต เพ็งแป้น. (2555). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นและทารกเกิดก่อนกำหนด. *วารสารสภาการ
พยาบาล*, 27(1), 63-77.
- ชรินทร์ พูลศิลป์. (2554). ผลของการให้ข้อมูลแก่มารดาต่อปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาและทารกเกิดก่อนกำหนดขณะ
ให้นม. *พยาบาลสารฉบับพิเศษ*, 38, 46-63.
- ทัศนาศิลป์, จินตนา วัชรสินธุ์, มณีนรัตน์ ภาณุรูป และวรรณิ เตียววิเศษ. (2548). ผลการให้ความรู้แก่มารดาวัยรุ่น
หลังคลอดครั้งแรกโดยใช้กระบวนการกลุ่มต่อความรู้ และการตอบ สนองสื่อสัญญาณทารก. *วารสารคณะ
พยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยบูรพา*, 13(3), 46-60.
- นภาพร นพพัฒน์กุล และวิภา จีระแพทย์. (2557). ผลของการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดา ร่วมกับการใช้
โปรแกรมคอมพิวเตอร์ช่วยสอนต่อพฤติกรรมการดูแลทารกแรกเกิดของมารดาวัยรุ่นครั้งแรก. *วารสาร
เกื้อการุณย์*, 13(1), 144-160.
- ปัญญา สนั่นพานิชกุล และยศพล เหลืองโสมนภา. (2558). การตั้งครรภ์ในหญิงวัยรุ่น: ปัจจัยทางด้านมารดาที่มีผล
ต่อทารก. *วารสารศูนย์การศึกษาแพทยศาสตร์คลินิกโรงพยาบาล พระปกเกล้า*, 32(2), 147-156.
- ปาริชาติ คำขาว. (2546). *ผลของการให้ข้อมูลสื่อสัญญาณทารกต่อการรับรู้และการตอบสนองของมารดาที่มีบุตร
คนแรก*. วิทยานิพนธ์ปริญญาพยาบาลศาสตรมหาบัณฑิตสาขาการพยาบาลกุมารเวชศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พิชานัน หนูวงศ์. (2550). *ปัจจัยที่มีผลต่อการตั้งครรภ์และมีบุตรของหญิงอายุต่ำกว่า 20 ปีในพื้นที่สาธารณสุข
เขต 2*. วิทยาลัยการสาธารณสุขสิรินธร จังหวัดพิษณุโลก.
- ไพลิน นัดสันเทียะ. (2548). ปฏิสัมพันธ์ระหว่างมารดาวัยรุ่นและทารกขณะให้อาหารทารก. *พยาบาลสาร*, 32(3),
47-59.
- วัชรวิศา ศรีกุลเสถียร, มาลี เอื้ออำนวย และพิมพ์ภากรณ์ กลั่นกลั่น. (2556). แบบแผนการตอบสนองต่อความเครียดของ
ทารกเกิดก่อนกำหนดขณะได้รับการพยาบาลประจำวัน. *พยาบาลสาร*, 40(1), 127-139.
- วิไล เลิศธรรมเทวี. (2558). *การพยาบาลทารกแรกเกิด: การพยาบาลทารกเกิดก่อนกำหนด*. ใน ศรีสมบุญณ์ มุสิกสุคนธ์,
พองคำ ตีลกสกุลชัย, วิไล เลิศธรรมเทวี, อัจฉรา เบื้องเวทย์, พรณรัตน์ แสงเพิ่ม, และสุดาภรณ์ พัยคมเรือง.
(บรรณาธิการ), *ตำราการพยาบาลเด็ก เล่ม 1* (หน้า 336-360). กรุงเทพฯ: พรี-วัน.
- สถิติข้อมูลการให้บริการงานห้องคลอด โรงพยาบาลสุโขทัย. (2559). *รายงานสถิติข้อมูลการให้บริการประจำปี: สถิติ
ข้อมูลการให้บริการงานห้องคลอด โรงพยาบาลสุโขทัย*.
- สำนักอนามัยการเจริญพันธุ์ กรมอนามัย กระทรวงสาธารณสุข. (2558). *การตั้งครรภ์ในวัยรุ่น: นโยบาย แนวทางการ
ดำเนินงานและติดตามประเมินผล*. นนทบุรี: ชุมชนสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย.

- สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2552). *จิตวิทยาการศึกษา* (พิมพ์ครั้งที่ 8). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อดิธา ศรีสมบุญ, เยาวลักษณ์ เสรีเสถียร, ณวิวรรณอยู่สำราญ และวรรณ พาทูพัฒนกร. (2554). ผลของโปรแกรมการส่งเสริมบทบาทการเป็นมารดาต่อความสำเร็จในบทบาทการเป็นมารดาของมารดาวัยรุ่นที่ไม่ได้วางแผนการตั้งครรภ์. *วารสารพยาบาลศาสตร์*, 29, 74-81.
- Barnard, K. E., Hammond, M.A., Sumner, G. A., Kang, R., Johnson-Crowley, N., Snyder, C., . . . Magyary, D. (1987). Helping parents with preterm infant: Field test of protocol. *Early Child Development and Care*, 27, 255-290.
- Dodrill, P. (2011). Feeding difficulties in preterm infants. *Infant, Child, & Adolescent Nutrition*, 6(3), 325-331.
- Gagne, R. M. (1985). *The conditions of learning* (4th ed.). New York: Holt Rinehart & Winston.
- Korja, P., Maunu, J., Kirjavainen, J., Savonlahti, E., Haataja, L., Lapinleimu, H., . . . Lehtonen, L. (2008). Mother-infant interaction is influenced by the amount of holding in preterm infants. *Early Human Development*, 84, 257-267.
- Kusanagi, M., Hirose, T., Mikuni, K., & Okamitsu, M. (2011). Effect of early intervention using state modulation and cue reading on mother-infant interactions in preterm infants and their mothers in Japan. *Journal of Medical and Dental Sciences*, 58, 89-96.
- Maguire, C. M., Bruil, J., Wit, J. M., & Walther, F. J. (2007). Reading preterm infants' behavioral cues: An intervention study with parents of premature infants born < 32 weeks. *Early Human Development*, 83, 419-424.
- Ricci, S. S., & Kyle, T. (2009). *Maternity and pediatric nursing*. China: Lippincott.
- Summer, G., & Spietz, A. (1994). *NCAST caregiver/parent-child interaction feeding manual*. Seattle: NCAST Publication, University of Washington, School of Nursing.

Translated Thai Reference

- Health Information Cluster Strategy and Planning Division. (2014). *Number and percentage of births by birth weight*. Bangkok: Ministry of Public Health. (In Thai)
- Pengpan, K. (2012). Interaction of teenage mothers with their preterm infants during oral feeding. *Thai Journal of Nursing Council*, 27(1), 63-77. (In Thai)
- Poonsin, C. (2011). Effect of information provision to mother on interaction between mother and preterm infant during feeding. *Nursing Journal*, 38(Supplement), 46-63. (In Thai)
- Leekuan, T., Watcharasin, C., Phaktoop, M., & Deoisres, W. (2005). The effects of providing knowledge to primipara adolescent mothers using group process on maternal knowledge and responses to infant cues. *The Journal of Faculty of Nursing Burapha University*, 13(3), 46-60. (In Thai)
- Noppatanakal, N., & Jirapaet, V. (2014). The effect of a maternal roles promotion with computer-assisted instruction program on newborn care behavior of primipara adolescent mothers. *Kuakarun Journal of Nursing*, 13(1), 144-160. (In Thai)

- Sananpanichkul, P., & Leungsomnapa, Y.(2015). Adolescent Pregnancy: Maternal Factors Effect on Fetal Outcome. *Journal of Prapokklao Hospital Clinical Medical Education Center*, 32(2), 147-156. (In Thai)
- Khamsao, P. (2003). *Effects of providing infant cue information on perceptions and responses of first-child mothers*. Master of nursing science thesis pediatric nursing college Chiang Mai University. (In Thai)
- Nuwong, P. (2007). *Factors affecting pregnancy and childbirth of women under 20 years old in the district health area 2*. Sirindhorn college of Public Health Phitsanulok Province. (In Thai)
- Nudsuntear, P.(2005). Feeding interactions between adolescent mothers and their term infants, *Nursing Journal*, 32(3), 47-59. (In Thai)
- Sirikunsatian,V., Urharmnuay, M., & Klunklin, P. (2013). Pattern of stress responses among preterm infants while receiving daily nursing care, *Nursing Journal*, 40(1), 127-139. (In Thai)
- Lerthamatewe, W. (2015). Nursing care for newborns: Nursing care for preterm infants. in Mooksiksukhon, S., Lerthamatewe, W., Pervej, A., Sangperm, P., & Pasakruang. S. (Editors), *Nursing Textbook for Children Volume 1* (pages 336-360). Bangkok: Pre-one. (In Thai)
- Statistics of delivery room services, Sukhothai Hospital. (2016). *Statistical yearly service report: Statistics for labor services Sukhothai Hospital*. (In Thai)
- Bureau of Reproductive Health, Department of Health, Ministry of Public Health. (2015). *Adolescent Pregnancy: Policy, implementation guidelines and evaluation*. Nonthaburi: Agricultural Cooperative Federation of Thailand. (In Thai)
- Khowtrakul, S. (2009). *Educational Psychology* (8th ed.). Bangkok: Chulalongkorn University. (In Thai)
- Srisomboon, A ., Serisathien, Y.,Yusamran, C., & Phahuwatanakorn, W. (2011). The effect of amaternal role promoting program on maternal role attainment in adolescent mothers with unplanned pregnancies. *Journal of Nursing Science*, 29, 74-81. (In Thai)